

Jiddu Krishnamurti

DESPRE EDUCAȚIE
Arta învățării și valoarea vieții

Traducere din limba engleză:

Dr. S. DIAMANT-PETRESCU

EDITURA HERALD
București

Cuprins

Cuvânt-înainte

5

PARTEA ÎNTÂI ARTA ÎNVĂȚĂRII ȘI VALOAREA VIEȚII

Educația și sensul vieții	11
Adevărata educație	28
Intelect, autoritate și inteligență	50
Educația și pacea lumii	66
Școala	80
Părinți și profesori	93
Problema sexuală și căsătoria	107
Artă, frumusețe și creație	112

PARTEA A DOUA DESPRE EDUCAȚIE

I. CUVÂNTĂRI ȚINUTE STUDENȚILOR	
Despre educație	121
Despre mintea religioasă și mintea științifică	131
Despre cunoaștere și inteligență	135
Despre libertate și ordine	144
Despre sensibilitate	151
Despre frică	158
Despre violență	167

Cuprins

Despre făurirea de imagini	175
Despre conduită	184
II. CUVÂNTĂRI ȚINUTE PROFESORILOR	
Despre educația bună	191
Despre perspectiva largă	201
Despre acțiune	208
Despre adevărata negare	215
Despre competiție	224
Despre frică	231
Despre instruire și învățare	240
Despre o minte bună	250
Despre abordarea negativă	258
Despre meditație și educație	268
Despre înflorire	274

Cuvânt-înainte

Cartea aceasta este rodul prelegerilor și al convorbirilor pe care J. Krishnamurti le-a avut cu elevii și profesorii școlilor din Rishi Valley (Andra Pradesh) și Rajghat (Varanasi). Aceste centre sunt conduse de Fundația Krishnamurti din India, care le-a instituit cu scopul de a crea un mediu unde învățăturile lui Krishnamurti să poată fi comunicate elevilor. Pentru Krishnamurti educația este o pârghie esențială în transmiterea aspectelor fundamentale ce conduc la transformarea minții omenești și la crearea unei culturi noi. O astfel de transformare crucială are loc atunci când copilului, pe lângă instruirea în diferite discipline și îndeletniciri, i se dă posibilitatea să devină conștient de procesul propriei sale gândiri, simțiri și acțiuni. Această luciditate îl determină să fie autocritic și capabil de observare, prin aceasta având loc integrarea percepției, a discriminării și a acțiunii – procese cruciale pentru maturizarea lui lăuntrică, pentru stabilirea unei relații juste cu semenii, cu natura și cu tot ceea ce a creat omul.

Asistăm astăzi, pretutindeni în lume, la o punere în discuție a principiilor de bază ale structurii educative și ale diferitelor ei sisteme. Există, la toate nivelurile, o amplificare a opiniei că actualele modele educative au dat greș și că există o totală lipsă de concordanță între ființa umană și complexa societate contemporană. Criza ecologică și creșterea sărăciei, a foametei și a violenței îl obligă pe om să

facă față urgent unor noi realități. De aceea se impune o abordare complet nouă a principiilor educației. Krishnamurti pune în discuție rădăcinile culturii noastre; această provocare se adresează nu numai structurii educative, ci și naturii și calității minții omului și vieții sale. Spre deosebire de celelalte încercări care propun, fie anumite alternative în limitele actualului sistem educativ, fie evadări, abordarea lui Krishnamurti străbate granițele culturilor particulare și stabilește o scară de valori în întregime nouă care, la rândul ei, poate crea o nouă civilizație și o nouă societate.

Pentru Krishnamurti o minte nouă este posibilă numai când spiritul religios și atitudinea științifică fac parte din aceeași mișcare a conștiinței – o stare în care atitudinea științifică și spiritul religios nu sunt două procese sau două capacități paralele ale minții. Acestea nu se regăsesc în compartimente lipsite de comunicare, nu sunt două mișcări separate ce trebuie să fuzioneze, ci reprezintă o mișcare nouă, inerentă minții inteligente și creatoare.

Krishnamurti vorbește despre două instrumente disponibile oricărei ființe omenești: instrumentul cunoașterii, care o face capabilă să ia în stăpânire aptitudinile tehnice, și inteligența născută din observare și cunoaștere de sine.

Chiar dacă acordă importanță cultivării intelectului, necesității existenței unei minți iscusite, limpede, analitice și precise, Krishnamurti pune mai degrabă accent pe o înaltă luciditate critică referitoare atât la lumea exterioară, cât și la cea interioară, pe refuzul de a accepta autoritatea, la orice nivel, și pe echilibrul armonios al intelectului cu simțirea. A descoperi domeniile în care cunoașterea și aptitudinile tehnice sunt necesare și unde acestea sunt

fără valoare și chiar dăunătoare constituie pentru Krishnamurti una dintre sarcinile fundamentale ale educației, fiindcă numai atunci când mintea înțelege semnificația existenței domeniilor în care cunoașterea este inoperantă se realizează o dimensiune total nouă, sunt generate noi energii și devine activ potențialul nefolosit al minții omezești.

Una dintre problemele și provocările puse în fața educatorilor pretutindeni în lume este problema libertății și a disciplinei. Cum va crește gradul de libertate a unui copil și cum va fi posibil ca, în același timp, să se dezvolte în el un profund simț al ordinii interioare? Ordinea este chiar rădăcina libertății. Pentru Krishnamurti, libertatea nu este un punct terminal, ci o reînnoire clipă de clipă, desfășurată în chiar actul trăirii. În paginile care urmează cititorul poate întrezări, poate simți această calitate a libertății în care ordinea este o parte inerentă.

Anii pe care un elev îi petrece într-o școală trebuie să lase în el o încântare și o savoare plăcute. Aceasta se poate întâmpla numai atunci când nu există nici concurență, nici autoritate, când instruirea și educarea sunt un proces simultan desfășurat în prezent, când educatorul și cel care este educat participă împreună la actul învățării.

Spre deosebire de comunicarea spiritului religios făcută de diferite secte și grupuri religioase, abordarea lui Krishnamurti are un caracter cu adevărat laic, deși posedă totuși o dimensiune profund spirituală. Există în învățăturile lui Krishnamurti o îndepărtare de abordarea tradițională privind relația dintre profesor și elev.

Abordarea tradițională are un temei ierarhic: există profesorul care știe și elevul care nu știe și care trebuie să

fie învățat. Pentru Krishnamurti profesorul și elevul funcționează la același nivel – ei comunică prin întrebări și îndoieli până când profunzimile problemei sunt dezvăluite și este revelată înțelegerea, care iluminează mintea amândurora.

Fundația Krishnamurti din India se simte profund privilegiată să ofere această carte elevilor și educatorilor.

Partea întâi

**ARTA ÎNVĂȚĂRII
ȘI VALOAREA VIEȚII**

Educația și sensul vieții

Călătorul care face înconjurul pământului constată că natura umană este identică cu ea însăși până la un punct extraordinar, pretutindeni, în India, în America, în Europa, în Australia. Și aceasta este mai cu seamă adevărat în licee și universități. Suntem pe cale de a produce pe bandă un tip de ființă omenească al cărei principal interes este fie de a găsi un anumit confort, fie de a deveni cineva important sau de a-și petrece în chip plăcut timpul, gândind cât mai puțin cu puțință.

Educația convențională nu ne permite decât foarte greu să atingem o gândire independentă. Conformismul duce la mediocritate. A fi deosebit de grup sau a te împotrivi mediului nu este ușor, adesea chiar periculos, în măsura în care adorăm succesul. Năzuința spre succes – această căutare a unei recompense în lumea materială sau în așa-zisa lume spirituală, ceea ce înseamnă căutarea unei securități exterioare sau interioare, dorința unui confort sau a unei îmbărbătări – acest întreg proces înăbușă nemulțumirea, pune capăt spontaneității și dă naștere fricii. Iar frica împiedică înțelegerea inteligentă a vieții. Apoi, odată cu vârsta, apare lenevia minții și indiferența inimii.

Căutând confortul, vom găsi mai întotdeauna un colț liniștit în viață, în care va exista un minimum de conflicte, apoi ne vom teme să ieșim din această izolare. Această frică de viață, această frică de luptă și de experiențe noi ucid în noi spiritul aventurii. Întreaga noastră educație, toate influ-

ențele mediului nostru ne fac să ne temem de a fi deosebiți de vecinii noștri, să ne temem de a gândi în opoziție cu valorile stabilite de societate și ne determină să avem un fals respect pentru autoritate și tradiție.

Din fericire există câteva persoane sincere, care acceptă să examineze problemele noastre omenești, fără prejudecăți de dreapta sau de stânga; însă celor mai mulți dintre noi le lipsește spiritul real de nemulțumire, de revoltă. Când, fără să ne folosim inteligența, cedăm mediului, spiritul de revoltă din noi slăbește destul de repede, iar responsabilitățile sociale pe care le avem îl dau gata.

Revolta este de două feluri: există revoltă violentă, care este doar o reacție lipsită de inteligență împotriva ordinii existente; și există profunda revoltă psihologică a inteligenței. Vedem numeroase persoane revoltându-se împotriva ortodoxiilor stabilite, care nu fac altceva decât să cadă în ortodoxii noi, în iluzii noi, în satisfacții amăgitoare. Ceea ce se întâmplă de obicei este că nu o rupem cu un grup decât pentru a ne uni cu altul și pentru a îmbrățișa ideologii noi. Creăm astfel un tip nou de gândire, un tipar împotriva căruia va trebui încă o dată să ne revoltăm. O reacție nu poate naște decât o opoziție; orice reformă naște necesitatea unor reforme noi.

Revolta inteligentă nu este o reacție; ea însoțește cunoașterea de sine, acea cunoaștere care este percepția ascuțită a gândurilor noastre și a sentimentelor noastre. Numai înfruntând experiența așa cum ni se înfățișează ea, fără a căuta să fugim de ceea ce are ea atât de tulburător, vom reuși să menținem inteligența cât se poate de trează. Iar această inteligență foarte trează este intuiția, singura noastră călăuză adevărată în viață.

Așadar, care este sensul vieții? Pentru ce anume trăim noi și luptăm? Dacă am fost crescuți doar pentru a căpăta ono-

ruri, pentru a ocupa slujbe bune, pentru a fi eficienți, pentru a domina cât mai mult posibil, viețile noastre vor fi găunoase și goale. Dacă am fost instruiți doar pentru a fi oameni de știință, universitari cufundați în tratate sau specialiști în diverse domenii, noi vom contribui la distrugerea și la mizeria lumii.

Viața are un sens mai înalt și mai vast decât acesta, dar ce valoare are educația noastră dacă nu-l vom descoperi nicio dată? Chiar dacă vom fi extrem de instruiți, noi nu vom realiza prin aceasta o integrare profundă a gândirii și simțirii, viețile noastre vor continua să fie incomplete, contradictorii, sfâșiate de temeri de tot felul. Câtă vreme educația nu va cultiva o viziune integrală asupra vieții, ea nu va avea decât o mică valoare.

În civilizația noastră actuală am împărțit viața în atâtea compartimente, încât instruirea n-are prea mult sens, dacă nu ne învață o anumită tehnică sau o profesiune. În loc de a trezi în individ o inteligență integrată, educația îl încurajează să se conformeze unui model oarecare și prin acest fapt îl împiedică de la a se înțelege pe sine însuși în mod total. A încerca să rezolvi numeroasele probleme ale existenței la nivelurile lor respective, separate cum sunt în variate categorii, arată o totală lipsă de înțelegere.

Individul este alcătuit din entități diferite, iar a accentua deosebiriile dintre ele și a încuraja dezvoltarea unui tip anume conduce la nenumărate probleme și contradicții. Educația ar trebui să producă integrarea acestor entități separate, căci în lipsa acestei integrări viața devine o succesiune de conflicte și de dureri. Ce valoare are știința oamenilor legii dacă ei perpetuează conflictele? Ce valoare are cunoașterea care face să dureze confuzia? Ce valoare au competențele tehnice și industriale dacă le folosim pentru a ne distruge unii pe alții? Ce semnificație are existența noastră dacă naște violență și întristare?

Deși putem să dispunem de bani sau să avem priceperea de a-i câștiga, să ne bucurăm de plăcerile noastre și de religiile noastre organizate, ne aflăm totuși în neîncetate conflicte.

Trebuie să facem o deosebire între ceea ce este personal și ceea ce este individual. Personalul este accidentalul: înțeleg prin aceasta împrejurările nașterii, mediul în care s-a nimerit să fim creșcuți, cu naționalismul său, cu superstițiile sale, cu deosebirile sale de clase, cu prejudecățile sale. Personalul sau accidentalul nu este decât momentan, deși acest momentan poate dura o întreagă viață de om; și, cum sistemul actual se întemeiază pe personal, pe accidental, pe momentan, el tinde să pervertească gândirea și să inculce temeri autodefensive.

Cu toții am fost antrenați prin educație și mediu să căutăm un profit și o securitate personală, să ne batem pentru acestea. Deși noi îmbrăcăm faptul acesta cu denumiri plăcute, am fost dresați să exercităm profesii în cadrul unui sistem întemeiat pe exploatare și pe frică achizitivă. O astfel de educație trebuie să nască neapărat confuzie și mizerie pentru noi și pentru lume, căci ea creează în fiecare individ bariere psihologice, ce-l izolează de semenii săi.

Educația nu trebuie să fie o simplă antrenare a minții. Antrenarea minții, pentru a o face eficientă, nu duce la desăvârșire. O minte dresată este doar o prelungire a trecutului și, modelată în acest fel, ea nu poate niciodată să descopere noul. Iată de ce, pentru a ști ce trebuie să fie adevărata educație, trebuie să ne întrebăm despre întreaga semnificație a vieții.

Pentru cei mai mulți dintre noi, această întrebare nu are o importanță primordială, iar sistemele noastre de educație acordă întâietate unor valori secundare care reușesc să ne facă să fim competenți în anumite domenii. Deși știința și

competența sunt necesare, a le acorda întâietate nu duce decât la conflicte și la confuzie.

Există o eficiență întemeiată pe iubire, care merge cu mult mai departe și care este cu mult mai puternică decât eficiența ambiției. Fără iubirea care aduce o înțelegere integrată, completă a vieții, eficiența conduce la brutalitate. Oare nu așa se întâmplă peste tot în lume? Sistemele noastre actuale de educație sunt angrenate în industrializare și în război. Scopul lor principal este eficiența. Suntem prinși în această mașină de concurență crudă și de distrugeri reciproce. Și dacă educația duce la război, dacă ea ne învață să distrugem sau să fim distruși, nu înseamnă că a dat faliment?

Pentru a institui o educație adevărată, este limpede că trebuie să înțelegem semnificația vieții în întregul ei, iar pentru aceasta trebuie să fim capabili să gândim, nu cu o consecvență logică, ci direct și în spiritul adevărului. Un gânditor prea logic este, în realitate, nechibzuit, căci el se conformează unui model, el repetă fraze, iar gândirea sa urmează un fâgaș. Este cu neputință să înțelegem viața în mod abstract sau teoretic. A înțelege viața înseamnă a ne înțelege pe noi înșine și acesta este atât începutul, cât și scopul final al educației.

Adevărata educație nu constă în a obține cunoștințe, în a înregistra și a cataloga fapte, ci în a vedea semnificația vieții ca întreg. Or, totalitatea nu îngăduie să te apropii de ea printr-una dintre părțile ei, și totuși asta încearcă să facă guvernele, religiile organizate, partidele autoritare.

Funcția educației este de a crea ființe omenești unitare, integrate, deci inteligente. Putem căpăta diplome, putem să fim eficienți într-un domeniu oarecare, fără a fi inteligenți. Inteligența nu este capacitatea de a înmagazina informații, ea nu-și are izvorul în biblioteci și nu constă nici în strălucite

răspunsuri autodefensive sau nici în afirmații agresive. Acela care n-a studiat poate fi mai inteligent decât eruditul. Am înălțat examenele și gradele universitare la rangul de criteriu al inteligenței și am cultivat minți iscusite care să ocolească problemele noastre vitale. Inteligența este capacitatea de a percepe esențialul, *ceea ce este*. A trezi această capacitate în sine însuși și în alții – iată ce înseamnă educația.

Instruirea ar trebui să ne ajute să descoperim valori durabile, astfel încât să nu mai depindem de formule și să nu mai repetăm lozinci. Ea ar trebui să ne ajute să sfărâmăm barierele naționale și sociale, în loc de a le întări, căci aceste bariere nasc antagonismul dintre om și om. Din nenorocire, sistemele actuale de învățământ fac din noi ființe supuse, mecanice și extrem de superficiale. Deși ele ne trezesc intelectul, din punct de vedere interior ne lasă incompleți, împietriți și sterili. Dacă nu ajungem la o înțelegere integrală a vieții, problemele noastre individuale și colective nu vor face decât să se adâncească și să se extindă. Scopul educației nu este producerea de erudiți, tehnicieni sau căutători de slujbe, ci de oameni integri și eliberați de frică, deoarece numai între astfel de oameni se va putea instaura pacea.

Prin înțelegerea de noi înșine, frica poate înceta să existe. Dacă individul trebuie să fie clipă de clipă în luptă cu viața, dacă este obligat să-și înfrunte propriile complexități, propriile mizerii și propriile cerințe neașteptate, acesta trebuie să fie infinit de flexibil și, prin urmare, liber de orice teorie și de orice model de gândire.

Educația nu trebuie să-l încurajeze pe individ să se conformeze societății sau să fie în chip negativ în armonie cu ea, ci să-l ajute să descopere adevăratele valori care se ivesc atunci când o minte, conștientă de propria sa condiționare,

examinează o chestiune cu toată onestitatea. Când nu există cunoaștere de sine, exprimarea individuală devine o afirmare personală cu tot ce comportă aceasta sub formă de conflicte agresive și ambițioase. Educația ar trebui să trezească puterea de a ne percepe pe noi înșine, și nu doar să ofere prilejuri pentru exprimarea personalității.

Care este folosul învățării dacă în procesul trăirii ne distrugem pe noi înșine? Și cum îndurăm o succesiune nesfârșită de războaie devastatoare, trebuie să admitem că ceva este fals în mod radical în felul în care ne creștem copiii. Cred că cei mai mulți dintre noi suntem conștienți de acest fapt, dar nu știm cum să-l abordăm.

Sistemele politice sau educative nu se modifică în mod misterios; ele se transformă atunci când se produce o schimbare fundamentală în noi. Individul are prima importanță, nu sistemul; și, când individul nu se înțelege pe sine ca fiind un proces total, niciun sistem, fie el de dreapta sau de stânga, nu poate aduce ordinea și pacea în lume.